

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 79/2024-84

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. v [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Kuzmom, Floriánska 16, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoV 17/2017 z 18. mája 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoV 17/2017 z 18. mája 2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na nestranný súd podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 TdoV 17/2017 z 18. mája 2020 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **878,67 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 79/2024-56 z 15. februára 2024 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“), ako aj práv podľa čl. 5 ods. 1 písm. a), ods. 3 a 4, čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 TdoV 17/2017 z 18. mája 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol. Sťažovateľ navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a priznať mu finančné zadosťučinenie v sume 50 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že Špecializovaný trestný súd (ďalej len „špecializovaný súd“) rozsudkom sp. zn. BB-3 T 3/2008 z 9. novembra 2015 pri zachovaní výroku o vine v konaní po povolení obnovy konania uložil sťažovateľovi (okrem iných obvinených) podľa § 219 ods. 2 Trestného zákona účinného do 31. decembra 2005 (ďalej len „Trestný zákon“) s použitím § 35 ods. 2 a 3 Trestného zákona a § 29 ods. 3 Trestného zákona a nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 106/2011 z 28. novembra 2012 výnimočný súhrnný trest odňatia slobody na doživotie. Podľa § 39a ods. 2 písm. c) Trestného zákona sťažovateľa zaradil na výkon trestu do III. (tretej) nápravno-výchovnej skupiny. Zároveň zrušil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 2 T 31/2001 z 28. júna 2007 v spojení s rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 1/2008 z 11. novembra 2008, čo sa týka výroku o treste, ktorý bol sťažovateľovi uložený, ako aj všetky rozhodnutia na tento výrok o treste obsahovo nadväzujúce, pokiaľ vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením trestu, stratili podklad.

3. Proti označenému rozsudku sťažovateľ podal odvolanie, ktoré bolo uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 To 3/2016 z 23. februára 2016 (ďalej len „odvolacie uznesenie“) zamietnuté.

4. Proti označenému odvolaciemu uzneseniu sťažovateľ podal dovolanie, ktoré bolo napadnutým uznesením odmietnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta použitie tzv. asperačnej zásady (§ 35 ods. 2 Trestného zákona). Tvrdí, že najvyšší súd už ako súd odvolací spochybňoval samotné povolenie obnovy trestného konania, pričom špecializovaný súd ho odsúdil na doživotný trest odňatia slobody s použitím § 35 ods. 2 Trestného zákona a nálezu ústavného súdu PL. ÚS 106/2011. Odvolací súd spochybňoval povolenie obnovy konania na verejnom zasadnutí 23. februára 2016, a to v (bližšie nešpecifikovaných, pozn.) okolnostiach, ktoré mu znemožnili brániť sa proti tejto argumentácii. V jeho veci sa v rozpore so stanoviskom trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu č. 1/2011 použila tzv. asperačná zásada a zároveň sa vychádzalo zo skutočnosti, že spáchal dve vraždy, čo v danom kontexte znamená aj priťažujúcu okolnosť podľa § 34 písm. i) Trestného zákona. Formálne síce v jeho veci bola povolená obnova konania, avšak samotné povolenie obnovy konania bolo spochybňované najvyšším súdom ako súdom odvolacím a dovolacím.

6. Ďalej sťažovateľ namieta, že doživotný trest odňatia slobody mu bol uložený v rozpore s § 29 ods. 3 Trestného zákona, keď bola v jeho neprospech vyhodnotená skutočnosť, že sa odmieta priznať k spáchaniu skutkov. Všeobecné súdy v podstate podmienili neuloženie doživotného trestu jeho priznaním a oľutovaním. Medzi priťažujúce okolnosti podľa § 34 Trestného zákona však nepriznanie sa a neoľutovanie nepatrí. Ustanovenie § 29 ods. 3 písm. c) Trestného zákona neustanovuje, že o miernejšom než doživotnom treste možno uvažovať, iba ak sa páchatel prizná,

spytuje si svedomie a spáchanie skutkov oľutuje. Navyše, špecializovaný súd znížil tresty trom ďalším obžalovaným (o rok, resp. 3 roky), a to bez priznania, sputovania si svedomia či oľutovania. Najvyšší súd ako súd pri svojom rozhodovaní odkázal aj na okolnosti, na ktoré samotný špecializovaný súd nepoukázal (okolnosti predchádzajúce spáchaniu skutku ako spútanie či prevoz poškodeného v kufri auta). Sťažovateľ v nadväznosti na uvedené zdôrazňuje, že priznanie sa je inštitútom trestného práva procesného, zatiaľ čo nádej na resocializáciu je inštitútom trestného práva hmotného. Všeobecné súdy nezohľadnili, že podľa znalkyne možnosť jeho priaznivej resocializácie stúpila z pôvodných 30 % na 60 až 70 %. Na pojednávaní 9. novembra 2015 sťažovateľ predložil znalecký posudok, z ktorého vyplýva, že netrpí žiadnou duševnou chorobou ani poruchou a z psychiatrického hľadiska jeho pobyt na slobode nie je nebezpečný. Na tento dôkaz však súdy neprihliadali, a ide tak o tzv. opomenutý dôkaz. Nie je správny záver najvyššieho súdu vyjadrený v odvolacom uznesení (s. 17) o tom, že jeho osobnosť je „*terapeuticky neovplyvniteľná*“, keď samotná znalkyňa uviedla, že ide „*o terapeuticky relatívne neovplyvniteľnú osobnosť*“. Najvyšší súd navyše spochybňuje svoje predošlé závery, keď pred povolením obnovy konania konštatoval, že na vyslovenie rozumnej istoty, že sťažovateľa nemožno napraviť trestom kratšieho trvania, súčasné dôkazné podklady nie sú dostatočné. Najvyšší súd ako súd dovolací sa touto otázkou nezaoberal, keď konštatoval, že by išlo o hodnotenie dôkazov, a to záverov vyplývajúcich zo znaleckého posudku o možnosti resocializácie.

7. Sťažovateľ taktiež namieta zákaz dvojnásobného pripočítania rovnakej okolnosti v zmysle § 31 ods. 3 Trestného zákona, keď špecializovaný súd odôvodňuje prvú podmienku uloženia doživotného trestu podľa § 29 ods. 3 písm. a) Trestného zákona (vysoký stupeň nebezpečnosti trestného činu pre spoločnosť) právnu kvalifikáciu vraždy poškodeného [REDAKOVANÉ] a poškodeného [REDAKOVANÉ] (vraždy mali byť motivované výstrahou pre ostatných a vykonané za desaťminútového trýznenia obete, čo je podľa špecializovaného súdu konanie vysoko nebezpečné pre spoločnosť a svedčí o absolútnej morálnej bezcitnosti a zvrhlosti páchatel'a). V uvedenom kontexte zdôrazňuje, že každá vražda v sebe nutne nesie určité prvky surovosti. Najvyšší súd odkázal na okolnosti, na ktoré špecializovaný súd v odôvodnení napadnutého rozsudku nepoukázal, a na takýto postup nebol oprávnený.

8. Sťažovateľ ďalej tvrdí, že špecializovaný súd nemal na pojednávaní 9. novembra 2015 k dispozícii trestný spis vraždy poškodeného [REDAKOVANÉ] (spis Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 2 T 31/01), ale iba prečítal výrokovú časť z príslušných rozsudkov. Podstatný obsah spisu však oboznámený nebol. Súd ukladajúci súhrnný trest podľa § 35 ods. 2 Trestného zákona musí mať k dispozícii trestný spis týkajúci sa predchádzajúceho odsúdenia, aby mal dostatok podkladov na uloženie takéhoto trestu.

9. Ďalšia námietka sťažovateľa sa týka zaujatosti predsedu senátu špecializovaného súdu JUDr. Hrubalu. Menovaný sudca je podľa sťažovateľa sudcom protiústavne zriadeného súdu rozhodujúceho v nezákonne zloženom senáte. Sťažovateľ tvrdí, že sudca JUDr. Hrubala mal v rozsudku sp. zn. PK-2 T 14/2007 z 28. novembra 2007 prejedikovať vinu sťažovateľa vo vzťahu k založeniu, zosnovaniu a podporovaniu zločineckej skupiny, v dôsledku čoho na tohto sudcu podal žalobu na ochranu osobnosti. Menovaný sudca mu navyše poštou zaslal utajované prílohy označené stupňom utajenia „Vyhradené“. Okrem toho JUDr. Hrubala námietky sťažovateľa o zaujatosti vyhodnotil ako „*akcie*“. Taktiež v minulosti spôsobil dopravnú nehodu a odmietol sa podrobiť dychovej skúške. Znalec sa následne vyjadril „*k zníženej prítetnosti sudcu JUDr. Hrubalu*

a konštatoval *príznaky poškodenia psychických funkcií*“. O sťažnosti proti rozhodnutiu o nevyhlúčení sudcu JUDr. Hrubalu rozhodoval sudca JUDr. Farkaš, ktorý je v konaní o žalobe na ochranu osobnosti žalovaným v 7. rade. V tomto smere taktiež uviedol, že najvyšší súd konštatoval porušenie jeho práva na obhajobu a spravodlivý proces zo strany JUDr. Hrubalu, ktorý mu iba jeden deň pred pojednávaním ustanovil náhradného obhajcu, pričom tento obhajca už bol v tom čase ustanovený ako obhajca obžalovaným [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], ktorí proti sťažovateľovi vypovedali, a tiež uložil sťažovateľovi trest „*bez náležitých podkladov*“. Sudca JUDr. Hrubala sťažovateľovi vnucoval spytovanie si svedomia, priznanie a oľutovanie, a týmto podmieňoval uloženie miernejšieho trestu. Taktiež zmenil svoj postoj k matematickej pravdepodobnosti jeho resocializácie, neakceptoval jeho pozitívne hodnotenia a pri iných obžalovaných pozitívne hodnotenia zohľadnil. Zo všetkého už uvedeného vyplýva nepriateľský postoj JUDr. Hrubalu k osobe sťažovateľa. Už len odkaz sťažovateľa na disciplinárne potrestanie JUDr. Hrubalu a založenie predmetného disciplinárneho rozhodnutia do trestného spisu spochybňuje autoritu JUDr. Hrubalu a jeho vážnosť v očiach strán a v očiach verejnosti.

10. Sťažovateľ namieta aj zaujatosť sudcu JUDr. Piovartsyho, ktorý rozhodoval (1) ako člen senátu o sťažnosti proti uzneseniu špecializovaného súdu z 11. februára 2015, ktorým JUDr. Hrubala nebol vylúčený z vykonávania úkonov v jeho trestnej veci (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Tost 9/2015 z 26. marca 2015). Ten istý sudca bol taktiež (2) predsedom disciplinárneho senátu, ktorý potrestal sudcu JUDr. Hrubalu (rozhodnutie najvyššieho súdu ako odvolacieho disciplinárneho súdu sp. zn. 1 Dso 1/2008 z 30. októbra 2008). A napokon tento sudca bol (3) členom dovolacieho senátu, ktorý vydal napadnuté dovolacie uznesenie. V tomto smere sťažovateľ zdôrazňuje, že z výkonu trestu odňatia slobody opakovane žiadal najvyšší súd o informáciu o zložení dovolacieho senátu, ktorý bude rozhodovať v jeho veci, konkrétna informácia o zložení senátu mu však nebola poskytnutá.

11. Napokon sťažovateľ namieta, že všeobecné sudy žiadal o zohľadnenie doby, ktorá uplynula od spáchania skutkov (od vraždy [REDAKOVANÉ] 11 rokov a od vraždy [REDAKOVANÉ] 15 rokov), čomu však tieto sudy nevenovali dostatočnú pozornosť.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, replika sťažovateľa, ústne pojednávanie

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

12. Najvyšší súd navrhol ústavnej sťažnosti nevyhovieť. Podľa jeho názoru sťažovateľ relevantným spôsobom nespochybnil závery uvedené v napadnutom uznesení. Tiež poukázal na skutočnosť, že sťažovateľ bol rozsudkom špecializovaného súdu sp. zn. BB-3T/43/2014 z 3. októbra 2016 v inej trestnej veci oslobodený, pričom išlo o „zrkadlový“ skutok vo vzťahu k obvinenému [REDAKOVANÉ], a zároveň ho ako predseda senátu vydal JUDr. Hrubala. Vec sťažovateľa sa odlišuje od situácie vo veci Mucha proti Slovenskej republike (rozsudok z 25. 11. 2021, sťažnosť č. 63703/19), preto na vec sťažovateľa nemožno bez ďalšieho aplikovať tam uvedené právne závery. Najvyšší súd na záver dodal, že z obsahu zberného spisu nie je možné zistiť, či mal sťažovateľ v dovolacom konaní možnosť uplatniť námietku zaujatosti proti JUDr. Piovarsymu.

III.2. Replika sťažovateľa:

13. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu poukázal na uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Tost 2/2022 z 26. januára 2022, ktorým bol z vykonávania úkonov vo veci sťažovateľa vedenej na špecializovanom súde pod sp. zn. BB-3T/3/2008 vylúčený sudca JUDr. Hrubala, a to práve kvôli označeniu sťažovateľa ako „šéfa skupiny tzv. Adamčovcov“ v tzv. kauze Petrus. Uvedené vyvolávalo pochybnosti z hľadiska objektívneho trestu nestrannosti vo vzťahu k sudcovi JUDr. Hrubalovi. Ďalej, sťažovateľ bol v tzv. kauze Petrus oslobodený z dôvodu, že príslušný prokurátor na hlavnom pojednávaní ustúpil od obžaloby podľa § 239 ods. 2 Trestného poriadku, a teda sudca JUDr. Hrubala nemal inú možnosť než sťažovateľa oslobodiť spod obžaloby.

14. Sťažovateľ zaslal ústavnému súdu aj vlastnoručne napísanú repliku, v ktorej poukázal na to, že najvyšší súd sa ani vo svojom vyjadrení nevysporiadal s viacerými podstatnými námietkami prezentovanými v ústavnej sťažnosti. Tiež osobitne poukázal na už citované uznesenie, ktorým bol sudca JUDr. Hrubala vylúčený z rozhodovania v jeho veci. Ani samotný najvyšší súd nespochybnil podstatu jeho námietky proti JUDr. Piovartsymu, keď len poukázal na skutočnosť, že zo zberného spisu nie je zrejmé, či sťažovateľ mal možnosť jeho nezaujatost' spochybnit', resp. namietať. Pritom prílohou samotnej ústavnej sťažnosti je list najvyššieho súdu o neoznámení zloženia senátu.

III.3. K ústnemu pojednávaniu:

15. Ústavný súd v danom prípade na základe § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

16. Sťažovateľ pred ústavným súdom namieta porušenie viacerých svojich práv podľa ústavy a dohovoru napadnutým uznesením, a to vo vzťahu k tvrdenému nedostatočnému odôvodneniu tohto uznesenia, ako aj vo vzťahu k zaujatosti JUDr. Piovartsyho, jedného z členov senátu najvyššieho súdu, ktorý napadnuté uznesenie vydal.

17. Námietka sťažovateľa o nedostatku nezaujatosti člena senátu najvyššieho súdu, ktorý vydal napadnuté uznesenie o odmietnutí ním podaného dovolania, predchádza iné námietky sťažovateľa týkajúce sa samotného odôvodnenia (obsahu) napadnutého uznesenia. Ak by totiž o dovolaní sťažovateľa, resp. jeho odmietnutí rozhodoval sudca (senát), u ktorého existujú dôvodné pochybnosti o jeho nezaujatosti, ústavnosť rozhodnutia vydaného týmto sudcom (senátom) by bolo možné spochybnit' už na základe tejto skutočnosti.

18. Ústavný súd pripomína, že požiadavka nestrannosti sudcu sa nepochybne dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Obsahom práva na nestranný súd je však požiadavka na zabezpečenie nestrannosti spočívajúcej v absencii zaujatosti či predsudku sudcu, čo znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania (porov. BARAK, A. *Judge in a Democracy*. Princeton : University Press, 2008, s. 101 a nasl.), resp. nevzniká navonok legitímny dojem, že by takýto záujem mohol mať. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti

účastníkov konania, ale ide svojím spôsobom aj o rozhodovanie vo vlastnej veci a vôbec o popretie zmyslu súdnictva a práva (II. ÚS 36/2012, II. ÚS 39/2012, PL. ÚS 11/2016).

19. Z uvedeného dôvodu ústavný súd ako prvú preskúma námietku sťažovateľa o ním tvrdenom nedostatku nezaujatosti sudcu JUDr. Piovartsyho, člena senátu najvyššieho súdu, ktorý napadnuté uznesenie vydal.

20. Sťažovateľ tvrdí, že sudca JUDr. Piovartsy rozhodoval v jeho veci najskôr ako člen sťažnostného senátu na podklade ním podanej námietky zaujatosti proti sudcovi JUDr. Hrubalovi, a následne aj ako člen dovolacieho senátu, ktorý rozhodoval o tvrdenej zaujatosti JUDr. Hrubalu ako o jednom z uplatnených dovolacích dôvodov. Sudca JUDr. Piovartsy tak dvakrát posudzoval tú istú otázku, a to namietanú zaujatosť sudcu JUDr. Hrubalu. V tomto smere je zo strany ústavného súdu potrebné doplniť, že dôvody namietanej zaujatosti sudcu JUDr. Hrubalu uvedené v námietke zaujatosti, resp. v sťažnosti proti uzneseniu špecializovaného súdu z 11. februára 2015 o nevyklúčení JUDr. Hrubalu z konania a rozhodovania vo veci sťažovateľa a dôvody namietanej zaujatosti v podanom dovolaní sa v zásade prekrývajú.

21. Ústavný súd rozlišuje posudzovanie nestrannosti zo subjektívneho hľadiska, na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a z objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (III. ÚS 16/00, IV. ÚS 38/09).

22. Pri posúdení subjektívnej nestrannosti ide o vnútorný psychický vzťah sudcu k prerokovávanej veci, pričom sa subjektívna nestrannosť predpokladá ako vyvrátiteľná domnienka, t. j. sudca sa považuje za subjektívne nestranného, ak nie sú predložené dôkazy o opaku.

23. V niektorých prípadoch môže byť preukázanie subjektívnej predpojatosti veľmi náročné, preto požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom. Na subjektívny test nadväzuje test objektívny.

24. V rámci objektívneho testu sa v zásade skúma, či v konkrétnej veci existujú objektívne overiteľné skutočnosti, ktoré vzbudzujú pochybnosti o nestrannosti sudcu. Rozhodujúca je skutočnosť, že takúto pochybnosť možno objektívne odôvodniť. Sudca sa považuje za zaujatého vtedy, ak vzniká navonok legitímny dojem, že by na rozhodnutí vo veci mohol mať osobný záujem. Platí tu tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. V stávke je totiž dôvera, ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti vo verejnosti vzbudzovať (rozsudok vo veci Micallef proti Malte z 15. 10. 2009, sťažnosť č. 17056/06, bod 99).

25. Pri teste objektívnej nestrannosti teda postačí, ak sa preukáže existencia okolností, ktoré môžu vyvolať legitímne pochybnosti o nestrannosti sudcu, resp. súdu. Sudca síce môže byť subjektívne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, účastníkom konania, ich právnym zástupcom, svedkom a pod. Inými slovami, nemožno neprihliadnuť na tzv. teóriu zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale sa musí ako taký javiť aj objektívne v očiach účastníkov konania (II. ÚS 285/2015).

26. Pri posudzovaní nestrannosti a nezávislosti sudcu teda nemožno úplne odhliadnuť ani od javovej stránky veci, kde je za validné kritérium považované aj tzv. zdanie nezávislosti

a nestrannosti pre tretie osoby. Reflektuje totiž sociálnu povahu súdneho rozhodovania, z ktorého vyplýva, že aj napriek tomu, že reálny dôvod na pochybnosti o nestrannosti a nezávislosti v skutočnosti neexistuje (ako v subjektívnej či dokonca ani v objektívnej polohe), nemožno prehliadať ani existenciu možného presvedčenia, že taký dôvod daný je (I. ÚS 74/2023, m. m. ÚS ČR I. ÚS 722/05).

27. Pri skúmaní, či v určitej veci existujú legitímne dôvody svedčiace o nedostatku nestrannosti sudcu, je možné (okrem iného) vziať do úvahy aj hľadisko obvineného/obžalovaného/odsúdeného, resp. v širšom ponímaní jednej zo strán sporu (m. m. ÚS ČR I. ÚS 722/05). Určujúcim prvkom pri následnom hodnotení je skutočnosť, či možno považovať obavy dotknutých osôb za objektívne odôvodnené (m. m. rozsudok vo veci Chmelíř proti Českej republike zo 7. 6. 2005, sťažnosť č. 64935/01, bod 56, rozsudok vo veci Ferrantelli a Santangelo proti Taliansku zo 7. 8. 1996, sťažnosť č. 19874/92, bod 58).

28. Vo tejto veci sudca JUDr. Piovartsy rozhodoval o sťažovateľom tvrdenej zaujatosti sudcu JUDr. Hrubalu najskôr ako sudca sťažnostného súdu a neskôr aj ako sudca dovolacieho súdu, pričom dôvody namietanej zaujatosti prezentované v sťažovateľom podanej námietke zaujatosti a v ním podanom dovolaní sa v zásade zhodujú.

29. Pri vyhodnocovaní testu objektívnej nestrannosti je v takejto situácii dôležité odpovedať na otázku, do akej miery dotknutý sudca posudzoval rozhodujúce skutočnosti v prvej a následne v druhej pozícii, resp. funkcii, prípadne vplyv jeho rozhodnutia na samotné konanie (porov. rozsudok vo veci Borg proti Malte z 12. 1. 2016, sťažnosť č. 37537/13, bod 89). Okrem toho, aj keď predmet konania môže byť technicky odlišný, je potrebné preveriť, či nešlo o posúdenie toho istého súboru skutočností, resp. v podstate o prehodnotenie pôvodného rozhodnutia (porov. rozsudok vo veci Indra proti Slovensku z 1. 2. 2005, sťažnosť č. 46845/99, body 51 až 53).

30. Ústavný súd konštatuje, že ako sťažnostný súd, tak aj dovolací súd mali plnú jurisdikciu rozhodnúť o sťažovateľom tvrdenej zaujatosti sudcu JUDr. Hrubalu vrátane zjednania nápravy v prípade, ak by sa námietka sťažovateľa ukázala byť dôvodná. V prípade sťažnostného súdu by išlo o vylúčenie dotknutého sudcu z prejednávania a rozhodovania v trestnej veci sťažovateľa a v prípade dovolacieho súdu by išlo o zrušenie príslušného (meritórneho) rozhodnutia vydaného sudcom, ktorého nezaujatosť bola relevantným spôsobom spochybnená.

31. V naznačenej súvislosti ústavný súd pripomína, že § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku je postavený na slovnom spojení „sudca..., ktorý mal byť vylúčený...“ a takto formulovaná dikcia dôvodu dovolania neumožňuje dovolaciemu súdu odmietnuť dovolanie pre absenciu tohto dôvodu iba odkazom na iné rozhodnutie(-a) o ne/vylúčení sudcu (v tomto prípade odkazom na pôvodné rozhodnutie o ne/vylúčení sudcu JUDr. Hrubalu z konania a rozhodovania vo veci sťažovateľa). Naopak, ústavnou povinnosťou dovolacieho súdu je v záujme reálneho naplnenia práv obvineného podľa čl. 46 ods. 1 spojený s čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru pri takto uplatnenom dôvode dovolania meritórne skúmať, či sudca (vo vzťahu ku ktorému bol tento dovolací dôvod uplatnený) mal alebo nemal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania (I. ÚS 129/2010). Aj v prípade sťažovateľa tak bolo povinnosťou dovolacieho senátu nanovo preskúmať, či sudcu JUDr. Hrubalu možno v danej veci považovať za zaujatého.

32. Ak teda sudca JUDr. Piovarsi posudzoval namietanú zaujatosť sudcu JUDr. Hrubalu najskôr ako člen sťažnostného senátu na podklade podanej námietky zaujatosti (sťažnosti proti rozhodnutiu o námietke zaujatosti) a neskôr mal tú istú otázku na základe tých istých argumentov posudzovať ako člen dovolacieho senátu vo veci samej, z objektívneho hľadiska možno mať pochybnosti o jeho nezaujatosti. Povedané inak, sudca JUDr. Piovarsy už v predmetnej otázke zaujal pre dané štádium konania právne záväzné stanovisko a následne bol postavený do situácie, keď mal na podklade podaného dovolania svoje pôvodné stanovisko prehodnotiť, a to na základe tých istých skutočností a argumentov, ktoré už raz posudzoval a určitým právne záväzným spôsobom vyhodnotil.

33. Otázka, či vo veci sťažovateľa rozhodoval o jemu uloženom treste nezaujatý sudca (JUDr. Hrubala ako sudca špecializovaného súdu), pritom nie je len parciálnou či okrajovou záležitosťou trestného konania proti sťažovateľovi, ale jej posúdenie predstavuje posúdenie jedného zo základných atribútov spravodlivosti trestného konania. Uvedené sa prejavuje okrem iného v tom, že ide o jeden z dovolacích dôvodov, teda dôvodov na podanie mimoriadneho opravného prostriedku. Aj opätovné rozhodovanie o niektorých nemeritórnych otázkach v tej istej trestnej veci môže byť dostatočným dôvodom na vznik oprávnených pochybností o nezaujatosti dotknutého sudcu, ak tieto iné nemeritórne otázky majú dopad na spravodlivosť konania ako celku.

34. Z uvedeného dôvodu ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na nestranný súd podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva na prejednanie veci nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

35. V nadväznosti na uvedené konštatovanie ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

36. Posúdenie opodstatnenosti ďalších námietok sťažovateľa je v nadväznosti na zrušenie napadnutého uznesenia z dôvodu konštatovania porušenia základného práva sťažovateľa na nestranný súd a práva na prejednanie veci nestranným súdom opätovne v právomoci najvyššieho súdu ako súdu dovolacieho, a preto ústavný súd ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhoviel (bod 4 výroku tohto nálezu).

V.

Finančné zadost'učinenie

37. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

38. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

39. Sťažovateľ navrhol, aby mu ústavný súd priznal finančné zadost'učinenie v sume 50 000 eur. Výšku požadovaného finančného zadost'učinenia odôvodnil tým, že bol v rozpore so zákonom odsúdený na doživotný trest odňatia slobody, pričom tento doživotný trest má negatívny dopad na neho, jeho rodinné vzťahy a súkromný život.

40. Ústavný súd konštatuje, že nápravu možno v danej veci dostatočným spôsobom dosiahnuť už samotným zrušením napadnutého uznesenia, v dôsledku ktorého bude otázka odsúdenia

sťažovateľa na doživotný trest odňatia slobody nanovo preskúmaná najvyšším súdom. Preto návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

41. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 878,67 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

42. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je 177 eur a hodnota režijného paušálu je 10,62 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 je 343,25 eur a hodnota režijného paušálu je 13,73 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2024 (replika k vyjadreniu najvyššieho súdu). Za predmetné tri úkony ide o náhradu vo výške 732,22 eur. Keďže právny zástupca sťažovateľa je platcom dane z pridanej hodnoty, celkovú priznanú sumu trov bolo potrebné navýšiť o túto daň, a to na sumu 878,67 eur.

43. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 23. mája 2024

Miloš Maďar
predseda senátu